

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

При цьому інокштина досліджується більшістю вчених у порівнянні із задругою. Інокштина існує, розвивається, за самою природою речей, там, де існує задруга.

Список використаних джерел:

1. Богишич В. В. О несложной сельской семьѣ у Сербовъ и Хорватовъ / В. В. Богишич // Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія. – Шестое десятилетіе. – Часть ССХХХVII. – С.-Петербургъ : Типография В. С. Балашева и К°, 1885. – Февраль. – С. 278–316.
2. 100 najznamenitijih Srba–SavaVuković, PavleIvić, Dragoslav Srejić i Dejan Medaković – Енциклопедија. – Београд : Princip, 1993. – 617 с.

Ключові слова: Валтазар Богішич, інокштина, задруга, звичаєве право, слов'яни, серби, хорвати.

Key words: Valtazar Bohyshych, inokoshtina, zadruga, customary law, slaws, serbs, croats.

ДЯКОВСЬКА МАЖЕНА

*Люблінський Католицький університет імені Яна Павла II,
завідувачка кафедри історії устрою і права факультету права,
права канонічного і адміністрації, докторка юридичних наук, професорка*

ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА РОЗВИТОК ПРАВА У ПОЛЬЩІ ДОБИ РЕНЕСАНСУ

Римське право, а також похідне від нього канонічне право з часів Середньовіччя були двома домінуючими правовими системами в європейській науці юриспруденції. Основою римського права була Кодифікація Юстиніана в новій, пристосованій до актуальних потреб практики та до умов феодалізму. Розробка тлумачення римського права була важливим завданням для юридичної науки, а першими вченими, завдяки яким відбулося відродження інтересу до римського права, були юристи університету Болоньї, які створили так звану школу глосаторів.

Роботи глосаторів, особливо Glossa Accursiana, якою користувалися в судах, зміцнили зв'язок науки з практикою і уможливили появу в XIV столітті нового напрямку, так званої школи постглосаторів (коментаторів). У зв'язку з економічним розвитком виникла необхідність запровадження більш універсального та розвиненого права, яке відповідало б економічним взаєминам та деяким іншим аспектам.

Ситуація в Польщі була іншою: римське право стикалося з його неприйняттям або навіть ворожістю, і на це були свої причини. Знання римського права, принесене після прийняття християнства в латинському обряді духовними особами, що прибували до країни, не вийшло за вузьке коло освічених людей. Частково, це було пов'язано з тим, що в Польщі було широко розвинуте звичаєве право, що сильно укоренилося у свідомості суспільства [1, с. 64]. Не було також можливості і для

введення, особливо в земське право, романських елементів у процесі загальнодержавної кодифікації [2, с. 24].

Разом з тим, починаючи з XV століття, на перший план висувається фактор, що вплинув на непопулярність кодифікації Юстиніана у Польщі. У принципах, які проголошували вищу позицію монарха: *Princeps legibus solutus* (Ulp. D. 1, 3, 31) і *Quod principi placuit habet legis vigorem* (Ulp. D. 1, 4, 1 pr.) польська шляхта бачила шлях до концентрації прерогатив монаршої влади, результатом чого було б обмеження шляхетських привілеїв та скорочення ролі шляхетського стану у політичному житті держави. Цим слід пояснювати опір широких кіл аристократів щодо запровадження новацій у земському праві, і навіть проти його кодифікації [3, с. 29].

Прагнення до уніфікації та кодифікації права проявляли у шляхетському колі Польщі як одну з вимог прихильників ідеї екзекуції права. Тому деякі політичні діячі на той час визнавали римське право. Ян Остроруг підкреслюючи, що багато прав у державі суперечать принципам розуму, вимагав запровадження у Польщі загального права під час виконання римського права, яке застосовували у той час у європейських державах, посилячись на приклади інших народів, у яких це право знайшло своє застосування [4, с. 123–124].

Схожі погляди проголошував Анджей Фрич Моджевський, який об'єднав у своїй книзі «*De Republica emendanda*» пропозиції щодо покращення Речі Посполитої шляхом уніфікації права з обґрунтуванням необхідності його дотримання в ім'я блага держави. Завдання розробки кодифікації автор довірив фахівцям – юристам та гуманістам, які у своїх творах мали ґрунтуватися на найкращих зразках, які досі розробила законодавча техніка. Тільки таким чином, на його думку, буде виконано вимогу ясності та стислості права, а найбільш вдалим зразком для цієї мети він вважав римське право. Тому це право, на його думку, слід вивчати, а його правила прищеплювати і застосовувати на практиці [5, с. 184].

Пік інтенсивності кодифікаційних робіт потрапив на першу половину XVI століття, коли під тиском короля Сигізмунда I сейми погодились скликати кодифікаційну комісію. Перша комісія була скликана на сеймі в Петрові, 1519 року. Її очолив королівський суперінтендант Анджей Тенчинський для реалізації справи, розпочатої сеймовою конституцією з 1511 року *De processu iudiciario in unam formulam redigendo*. Але, поряд з кодифікацією звичаєвого права мало бути удосконалене і чинне право позитивне. Про діяльність комісії відомо небагато, але з усією впевненістю можна стверджувати, що її членами було розпочато роботу, яка у наступні роки сприяла представленню сейму кількох проектів [6, с. 100].

Так, у 1523 році було затверджено проект Зводу судового права *Formula processus iudiciarii*, проте, вже наступний проект, виданий у 1532 році *Correctura iurium* (названий на честь одного з членів комісії Коректурою Ташицького) не отримав схвалення сейму. Більшість шляхтичів, прибічників екзекуції руху, не очікувала кодифікації, та її головною вимогою було удосконалення прав, сприймається як гарантію

колишніх прав. У момент, коли виявилося, що в «Коректурі прав» замало спільного з програмою поліпшення прав, шляхта відкинула її повністю, не вдаючись до оцінки по суті, і не розуміючи доцільності дискусії про її поліпшення та продовження робіт [7, с. 67].

Провалом закінчилася робота наступної кодифікаційної комісії, створеної 1588 року. Протести шляхти були пов'язані з тим, що визнання оголошеного зводу як єдиної основи для судових постанов могло призвести до надання посад суддів у шляхетських судах особам, що мають юридичну освіту, тобто професійним суддям, залежним від короля, і зміцнюючим його владу.

Важливим напевно був і фактор *horror novitatis* – ворожість шляхти до всього, що є чужим, а можливо і з труднощами розуміння заплутаних норм римського права.

Ситуації негативного сприйняття римського права сприяла й обмежена можливість пізнання Кодифікації Юстиніана в єдиному тоді університеті Польщі – Краківському.

Список використаних джерел:

1. Sondel J. Ze studiów nad prawem rzymskim w Polsce piastowskiej. Kraków 1978.
2. Groicki Bartłomiej Porządek sądów i spraw miejskich prawa majdeburskiego w Koronie Polskiej. Warszawa : Wydawnictwo Prawnicze, 1953. 258 с.
3. Czacki T. Czy prawo rzymskie było zasadą praw litewskich i polskich? I czy z północnymi narodami mieliśmy wiele wspólnych praw i zwyczajów? Rozprawa czytana w Krzemieńcu na otwarcie roku szkolnego 1808. Wilno : u Józefa Zawadzkiego Imperatorskiego Uniwersytetu typografa, 1809. 122 с.
4. Voisé W. Doktryna polityczno-prawna Jana Ostroroga. „Państwo i Prawo”, 1954, № 6, с. 1036–1058.
5. Fijałkowski T. Andrzej Frycz Modrzewski wobec tradycji prawa rzymskiego, [w:] Andrzej Frycz Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia, red. T. Bienkowski. Wrocław, 1974.
6. Uruszczak W. Próba kodyfikacji prawa polskiego w pierwszej połowie XVI wieku. Korektura praw z 1532 r. Warszawa, 1979. 287 с.
7. Estreicher S. Kultura prawnicza w Polsce XVI wieku, [в:] Kultura staropolska. Kraków, 1932.

Ключові слова: реценція римського права в Польщі, Кодифікація права Речі Посполитої.

Key words: reception of Roman law in Poland, Codification of the law of the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект.	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі доби Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136